

Številka: 010-4/2010/

Datum: 22.2.2010

Urad vlade za komuniciranje

predlagam.vladi@gov.si

ZADEVA: ODGOVOR NA PREDLOG VLADI GLEDE PREDLOGA VOLILNEGA SISTEMA Z REZERVNIM GLASOM, PREJET PREKO »PREDLAGAM.VLADI.SI«

Zveza: Vaš dopis Številka: 092-3/2010/1, z dne 21.1.2010

Spoštovani,

v mnenje ste nam poslali predlog, v katerem se predlaga uvedbo volilnega sistema, kjer bi imeli volivci možnost oddaje rezervnega glasu. Po tem predlogu bi volivec oddal dva glasova, npr. za stranko A in za stranko B; slednji bi šel glas v primeru, da stranka A, ki je sicer volivčeva prva izbira, ne bi dosegla volilnega praga. Predlagatelju se rešitev zdi vsebinsko in cenovno ustrezna tudi za volitve predsednika republike, saj bi lahko pogojno glasovali za drugega kandidata, ki je tudi po volji volivca, če kandidat, ki predstavlja našo prvo izbiro, ne bi dobil dovolj glasov. S tem bi se po mnenju predlagatelja tudi izognili drugemu krogu volitev in prihranili.

V svetu so poznane različice podobnega sistema glasovanja. Med njimi sta tudi alternativno glasovanje (»alternative vote«) in sistem enega prenosljivega glasu (»single transferable vote«), ki sta najbližje prejetim predlogom. **Alternativno glasovanje** temelji na načelu absolutne večine (večinski volilni sistem), vendar ne zahteva ponavljanja glasovanja, ker se volivec ne odloča samo za enega kandidata, temveč poleg izbranega kandidata označi še kandidata, ki bi ga izvolil v drugem krogu, če njegov izbrani kandidat ne bi bil izvoljen v prvem krogu in bi se moral odločiti med drugimi kandidati.¹ Izvoljen je kandidat, ki je dobil večino vseh glasov, če noben kandidat ne dobi potrebne večine, pa se najprej izloči tisti kandidat, ki je dobil najmanjše število glasov, njegovi glasovi pa so dodeljeni tistim kandidatom, ki so bili na teh glasovnicah označeni na drugem mestu. Postopek se ponavlja, dokler eden od kandidatov ne dobi potrebne večine. Po mnenju prof. dr. Grada, strokovnjaka za ustavno pravo, je prednost tega sistema v tem, da kljub absolutni večini ni potrebno večkratno glasovanje ter da dopušča volivcem široko možnost izbire, ki je tudi navadno pri tem načinu glasovanja manj vezana zgolj na strankarsko pripadnost kandidatov. Je pa slabost tega sistema v zapletenosti in zahtevnosti za volivce, zato se v praksi skoraj ne uporablja; na državni ravni se uporablja samo za volitve v avstralski senat. Še bolj pa je dodelan **sistem enega prenosljivega glasu** (proporcionalni sistem). Ta sistem se (tako dr. Grad) lahko uporablja v volilnih enotah z več poslanskimi mandati. Volivci glasujejo tako, da označijo prednostni vrstni red kandidatov, pri čemer pa ni potrebno, da rangirajo vse kandidate. Bistvo tega sistema je, da se »neporabljeni« glasovi izvoljenega kandidata dodelijo drugim kandidatom po vrstnem redu dobljenih glasov. Izvoljeni so najprej kandidati, ki dosežejo volilni količnik, to je

¹ Dr. Franc Grad, Volitve in volilni sistemi, Uradni list Republike Slovenije, 1996, str. 73 in 79

število prvih glasov, ki je potrebno za izvolitev. Njihovi glasovi, ki presegajo volilni količnik, pa se dodelijo naslednjim kandidatom, vse dokler ni izvoljenih toliko kandidatov, kolikor se jih voli v volilni enoti. V teoriji je ta sistem zelo cenjen, ker zelo natančno izraža voljo volivcev in ne pozna izgubljenih glasov, poleg tega pa tudi zmanjšuje vpliv političnih strank na volitve, ker lahko volivec glasuje za kandidate različnih strank. Vendar pa je precej zapleten, zlasti za volivce, zaradi česar se zelo redko uporablja, zlasti za državne volitve. Najbolj znan primer takih volitev je v Republiki Irski in Severni Irski, uporablja pa se tudi na volitvah na Malti.

V Republiki Sloveniji pa tudi že imamo volilni sistem, ko se hkrati (v enem krogu) opravi tisto, kar bi sicer volivec moral opraviti v dveh krogih: to je »sistem Borda (Borda count)«, po katerem se volita poslanca madžarske in italijanske narodne skupnosti. Zakon o volitvah poslancev v državni zbor (Ur. l . RS, št. 109/06 – UPB1, 54/07 – Odl. Ust. sod., v nadaljnjem besedilu ZVDZ) v drugem odstavku 74. člena določa, da volivec glasuje tako, da pred imeni in priimki kandidatov označi prednostni vrstni red kandidatov s števkami od 1 naprej. Nadalje ZVDZ v drugem odstavku 95. člena določa, da se prednostni vrstni red kandidatov točkuje. Za vsako prvo mesto se dodeli kandidatu toliko točk, kolikor je kandidatov na glasovnici. Za vsako naslednje mesto se dodeli točka manj. Točke, ki jih dobi posamezni kandidat, se seštejejo. Primer: na listi je 5 kandidatov. Kandidata A volivec rangira na prvo mesto (pred imenom in priimkom napiše številko 1), E na drugo mesto (pred imenom in priimkom napiše številko 2), B na tretje mesto, C na četrto in D na peto mesto. Kandidat A bo dobil 5 točk, E 4 točke, B 3 točke, C 2 točki in D 1 točko. Za poslanca je izvoljen tisti kandidat, ki je dobil največje število točk v volilni enoti. Tudi Borda sistem je v teoriji precej cenjen. Po mnenju dr. Cirila Ribičiča je prednost sistema Borda pri volitvah poslanca italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti ta, da ima prednost kandidat, ki ima pomembno podporo v celotnem volilnem telesu, manjše možnosti pa ima kandidat, ki ima izrazito podporo in dobiva glasove predvsem v delu tega telesa. Slabost tega sistema pa je v tem, da v njem ni nujno izvoljen kandidat, ki dobi absolutno večino prvih glasov in v veliki možnosti zlorab. Razvrščanje kandidatov po vrstnem redu zahteva njihovo dobro poznavanje; glasovanje v okviru Borda je zato zahtevnejše od glasovanja v enokrožnem ali dvokrožnem večinskem sistemu. Zato je sistem Borda primernejši za manj številno volilno telo, ko gre za volivce, ki so sposobni in zainteresirani za poglobljeno presojo prednosti in slabosti vseh kandidatov in za volilno telo, v katerem se volivci med seboj poznajo ali vsaj poznajo tiste, ki kandidirajo. Ta sistem so (poleg volitev poslancev narodnih skupnosti v RS) tako doslej uporabili za splošne parlamentarne volitve (Nauru) in za predsedniške volitve (Kiribati).²

Kot navedeno, pa so vse vrste zgoraj navedenega glasovanja za volivce precej zapletene. Takšnega mnenja sta tudi madžarska in italijanska narodna skupnost, ki sta Ministrstvu za javno upravo v okviru priprave spremembe in dopolnitve ZVDZ predlagali odpravo tega prezapletenega sistema. Ministrstvo bo tako na predlog obeh narodnih skupnosti z novelo ZVDZ (za katere sprejem pa je potrebna dvotretjinska večina vseh poslancev Državnega zbora RS) predlagalo nov sistem volitev poslancev narodnostnih manjšin – enokrožni večinski volilni sistem, ki bo volivcem olajšal glasovanje, za državo pa ne bo predstavljal večjih stroškov kot dosedanji sistem.

---

² Dr. Ciril Ribičič, Volitve poslancev narodnih skupnosti, Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, 6-7/2009/XXXV, str. 1748-1758

Glede na navedeno menimo, da ne bi bilo ustrezno sistema, ki se je v praksi izkazal kot preveč zapleten za volitve poslancev narodnosti, uvajati še na širšem volilnem telesu. O zapletenosti takšnih sistemov, kjer je potrebno oddati več glasov, priča tudi relativno majhna uveljavljenost takšnih sistemov v svetu.

Da pa bi se z volitvami čim bolj približali cilju, ki ga zasleduje predlagatelj dotičnega predloga in tudi določbi 80. člena Ustave RS, po kateri naj imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatom kandidatom, smo na Ministrstvu za javno upravo v predlog sprememb in dopolnitev ZVDZ vnesli naslednje spremembe: ukinejo se volilni okraji, glasuje so po osmih volilnih enotah, v vsaki volilni enoti se izvoli po 11 poslancev. Če bi bil predlog sprejet, bi volivec glasoval tako, da bi oddal obvezen absolutni preferenčni (prednostni) glas za izbranega kandidata. Preferenčni glas bi bilo obvezno oddati – ne bi bilo več mogoče glasovati za listo kandidatov in s tem potrditi razporeda na listi, temveč le za konkretnega kandidata. Absolutni preferenčni glas pa pomeni, da bi se upošteval vsak preferenčni glas. Za upoštevnost preferenčnih glasov tako ne bi bilo potrebno doseči določenega števila preferenčnih glasov, kot to velja pri volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament in na lokalnih volitvah. Vsak preferenčni glas bi torej lahko spremenil vrstni red kandidatne liste, ki ga je določil njen predlagatelj (običajno politična stranka). Izvoljen bi bil kandidat, ki bi dobil največje število preferenčnih glasov. Glasovnica bi bila podobna glasovnici za volitve poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament: na njej bi bile razporejene liste, vsaka z (največ) 11 kandidati, volivec pa bi lahko izbral tudi med kandidati znotraj posamezne liste, ne več tako kot doslej, ko je v vsakem volilnem okraju - če se je odločil glasovati za listo - lahko glasoval le za točno določeno osebo z liste, ki jo je v ta okraj določil predlagatelj liste.

Menimo, da bi se na ta način uspešno približali cilju prejetega predloga, saj bi rezultati volitev bolj odražali voljo volivcev kot sedanji sistem, po drugi strani pa ne bi preveč zapletli načina glasovanja in s tem potencialno omejevali ustavne pravice do aktivne in pasivne volilne pravice.

S spoštovanjem,

Irma Pavlinič Krebs
MINISTRICA